

«ΜΙΛΤΟΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑΣ Ο ΕΛΛΗΝΑΣ»

Ο συγγραφέας Αναστάσιος Ταχταλόγλου μιλά για τον παιδαγωγό

Με ιδιαίτερη χαρά δημοσιεύουμε την ομιλία του Ξανθιώτη εκπαιδευτικού και συγγραφέα Αναστασίου Ταχταλόγλου, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 5.8.2006 στο Πολύκεντρο Σκοπέλου Γέρας, κατά τη διμερή εκδήλωση, της παρουσίασης της δεύτερης έκδοσης του βιβλίου «Μίλτος Κουντουράς (1889-1940) ο Έλληνας» (Ξάνθη 2006) και της απόδοσης τιμής στο διακεκριμένο Γεραγώτη πανεπιστημιακό παιδαγωγό Παναγιώτη Ξωχέλη.

ΓΙΑΝΧΑΤΖ

Από τη γη της Θράκης, τη γη του Ορφέα, του Ανάξαρχου, του Πρωταγόρα, του Λεύκιππου, τη γη του Δημόκριτου, έρχεται ζεστός χαιρετισμός προς τη γη της Σαπφούς, του Θεόφραστου, τη γη του Θεόφιλου, του Οδυσσέα Ελύτη, τη γη του Αργύρη του Εφταλιώτη, του Βενιαμίν του Λέσβου, τη γη του Στρατή Μυριβήλη, τα χώματα του Δάσκαλου του Γένους μας, του Μίλτου Γεωργίου Κουντουρά. Και παρατηρώντας την τόση ομορφιά γύρω μου, δεν μπορώ παρά να φωνάξω δυνατά τα λόγια του Ελύτη: «Θεέ μου, πόσο γαλάζιο και πράσινο έριξες σε τούτον τον τόπο, ώστε να κρυφτείς καλά, να μη σε βλέπουμε, μα να κάνεις ακόμα πιο αισθητή την παρουσία σου με τούτη την απουσία, καλά κρυμμένος μες στο βαθύ γαλάζιο, μες στο βαθύ πράσινο».

«Ονειρεύτηκα ένα περιλαμπρο σχολείο και προς την επίτευξη αυτού του ιερού σκοπού αποφάσισα να θυσιάσω κάθε ψυχική μου ευζωία», τόνιζε στα γραπτά του, εβδομήντα χρόνια πριν, σε τούτο εδώ το χωριό, σε τούτα εδώ τα χώματα, ατενίζοντας τον κόλπο της Γέρας, ο μεγαλύτερος (και θα το αποδείξω παρακάτω) δάσκαλος, παιδαγωγός, κοινωνικός αγωνιστής του εικοστού αιώνα στην πατρίδα μας, την Ελλάδα.

Και ο Μίλτος Κουντουράς δεν ήταν απλά ένας μεγάλος Έλληνας δάσκαλος. Ήταν ο πιο σπουδαίος απ' όλους τους σύγχρονούς του, γιατί ήταν ο πιο γενναίος απ' όλους της εποχής του. Της εποχής των «Χελιδονιών» της Εκπαίδευσης του 1930. Όταν όλοι οι άλλοι ταμπουρώνονταν πίσω από τα στενά «ιδεολογικά ταμπούρια - κομματικά ταμπούρια», δεξιά ή αριστερά, και ύψωναν κομματικές σημαίες, δεξιές, κεντρώες ή αριστερές, ο Μίλτος Κουντουράς ύψωσε μονάχα μια σημαία. Τη σημαία της ανεξάρτητης, ακομμάτιστης, ανένταχτης και περήφανης Ελληνικής Εκπαίδευσης. Τη σημαία της αληθινής κλασικής δημιουργίας. Ναι, ήταν ανένταχτος, ενταγμένος μόνο στην υπηρεσία της Παιδείας. Καυτηρίαζε το τρικέφαλο φίδι, που κατέτρωγε τα σωθικά της Ελληνικής Εκπαίδευσης, δηλαδή τον κομματισμό, τη συντήρηση, την ξενομανία. Τον άκρατο, πρόστυχο κομματισμό, που κατέφαγε και κατατρώει δεκαετίες τώρα τα σπλάχνα της Ελληνικής Εκπαί-

Η προμετωπίδα της δεύτερης έκδοσης του βιβλίου του εκπαιδευτικού Αναστασίου Ταχταλόγλου.

δευσης. Και τούτες τις αξίες υπερασπιζόμενος, δίκαια κατατάσσεται ως ίσος, μεταξύ των πρώτων, στις σελίδες της ελληνικής εκπαιδευτικής ιστοριογραφίας.

Λένε πολλοί ότι η ιστορία αργεί να έρθει. Ίσως καμιά φορά να μην έρχεται και ποτέ. Μα όταν εμφανίζεται είναι αμείλικτη. Κανένας άλλος Έλληνας δάσκαλος, παιδαγωγός, δεν αγαπήθηκε και δε λατρεύτηκε στο βαθμό που αγαπήθηκε ο Μίλτος Κουντουράς από τις μαθήτριάς του και τους μαθητές του. Και αν σήμερα έχουμε στα χέρια μας το έργο του, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τούτο το έργο διασώθηκε από τις 300 μαθήτριάς του, με προεξάρχουσα την αγαπημένη του σύντροφο, σύζυγο, την αείμνηστη αγωνίστρια, μάνα, γυναίκα, την Ολυμπία Κουντουρά, στην οποία αφιέρωσα και τη δεύτερη έκδοση του βιβλίου μου, όπως βέβαια και στην ιερή μνήμη του, ο οποίος υπήρξε γέννημα θρέμμα της όμορφης Λέσβου. Και έχουν τεράστια

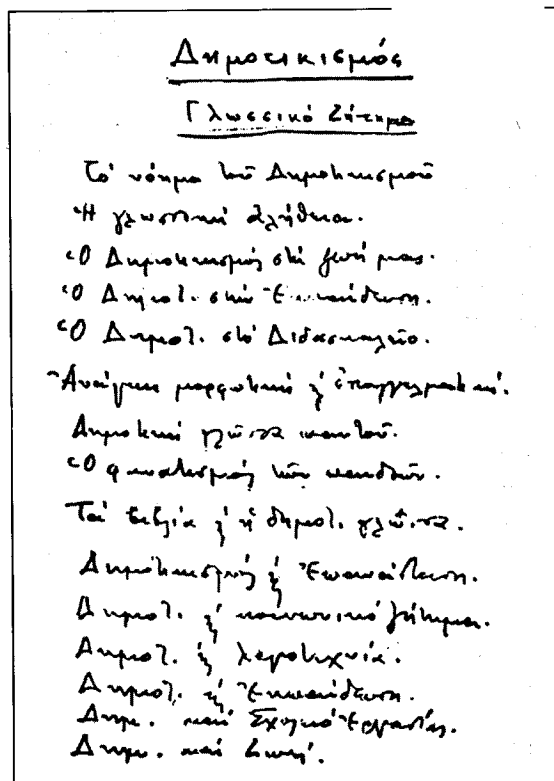
αξία τα γραπτά του Μίλτου Κουντουρά. Ξέρετε γιατί; «Γιατί δεν έχουμε άλλη φωτιά παρά τις λέξεις μας... Δεν έχουμε άλλη δύναμη παρά μια κόψη περηφάνιας... Με την ελληνική γλώσσα παλεύουμε και με τα κείμενά μας, κείμενά του... Και αυτό το κάνουμε και για σένα Ελλάδα, ενάντια και στο δικό σου θάνατο... Που πολλοί άλλωστε κρυφά επιδιώκουν αλλά και φανερά».

Γέννημα θρέμμα λοιπόν της πλανεύτρας Λέσβου, όπως είναι και ένας άλλος σπουδαίος Έλληνας, ο νομπελίστας ποιητής Οδυσσέας Ελύτης, τα λόγια του οποίου φέρνω στη μνήμη μου. Λέει λοιπόν ο ποιητής Ελύτης: «Τα θεμέλιά μου στα βουνά... Και τα βουνά σηκώνουν οι λαοί στους ώμους τους... Και πάνω τους καίει η μνήμη, άκαυτη βάτος... Μνήμη του λαού μου σε λένε Πίνδο και σε λένε Αθώ». Προσθέτω εγώ: Σε λένε γη της Ιωνίας, γη της Μυτιλήνης και γη της Θράκης. Μνήμη του λαού μας σε λένε, Δάσκαλε του Γένους μας, Μίλτο Κουντουρά.

Από τούτο εδώ το χωριό ξεκίνησε με χίλια όνειρα αυτός που «πλώρη έβαζε τα στήθη του, τιμόνι την καρδιά του». Και τα λόγια του, το έργο του είναι πολύ πιο επίκαιρο σήμερα, που η βαρβαρότητα της παγκοσμιοποίησης γεννά ευημερούντες αριθμούς, μα δυστυχείς ανθρώπους. Το έργο του Μίλτου Κουντουρά θα μπορούσε σήμερα να συνοψιστεί στα παρακάτω: «Έχουμε χρέος όλοι μας, ιδίως εμείς οι εκπαιδευτικοί, ν' αντιτάξουμε απέναντι στη βαρβαρότητα αυτή την παγκοσμιοποίηση ενός αληθινά ανθρωποκεντρικού σχολείου». Και αυτό, γιατί τα όνειρά μας, και απευθύνομαι ιδίως στους νέους, γίνονται πραγματικότητα, μονάχα αν πιστεύουμε και αγωνιστούμε γι' αυτά. Και η κοινωνική συλλογική συνείδηση των νέων, ακριβώς γι' αυτό που αγωνίστηκε ο Μίλτος Κουντουράς, είναι σήμερα πιο επίκαιρο ζήτημα από ποτέ, τούτες τις ώρες, που τα χθεσινά θύματα του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, οι τελευταίοι νικητές, έγιναν θύτες και εξολοθρεύουν μικρά παιδιά, όπως ακριβώς οι ναζί με το δικό τους Αδόλφο. Σήμερα που το Δ' Ράιχ επελαύνει, αλλά ως ποτέ... Η κοινωνική ευαισθησία και η ανθρωπιά, που εβδομήντα χρόνια πριν μας δίδαξε ο Λέσβιος παιδαγωγός, είναι γερά θεμέλια για τους αγώνες των επόμενων γενεών αλλά και της τωρινής.

«Βοηθός και σκέπη μας, Άι-Κανάρη», λέει ο Ελύτης και συνεχίζει. «Βοηθός και σκέπη μας Άι-Μιαούλη, βοηθός και σκέπη μας Αγία Μαντώ Μαυρογένους, Αγία Μπουμπουλίνα». Προσθέτω εγώ: Βοηθός και σκέπη της Ελληνικής Εκπαίδευσης, των Ελλήνων εκπαιδευτικών, δάσκαλε αγωνιστή, που θυσιάστηκες γι' αυτήν, Μίλτο Κουντουρά.

Από τούτα εδώ τα χρώματα ξεπρόβαλε το όνειρο. «Ό,τι αγαπάμε γεννιέται αδιάκοπα... Ό,τι αγαπάμε βρίσκεται στην αρχή του πάντα», βροντοφωνάζει ο ποιητής ο Ελύτης στο έργο του «Ήλιος ο Πρώτος». Και τούτο το απόφθεγμα το έκανε πράξη, βίωμα, ο Λέ-

Χειρόγραφο του Μίλτου Κουντουρά.

σβιος δάσκαλος, πριν ακόμα γραφεί από τον ίδιο το νομπελίστα ποιητή.

Πολίτες της Λέσβου, υπήρξα μέτριος δάσκαλος. Μη διανοηθείτε ότι τα λόγια τούτα βγαίνουν από κάποιο σπουδαίο Έλληνα εκπαιδευτικό. Δεν υπήρξα ούτε και καλός δάσκαλος. Αν υπήρξα όμως και στο ελάχιστο βαθμό πατριώτης, αγάπησα στο μέγιστο βαθμό την Ελλάδα. Γι' αυτό και αφιέρωσα τη μέχρι τώρα ζωή μου για τη συγγραφή του έργου του Μυτιληνιού παιδαγωγού.

Εκεί, στη μακρινή Θεσσαλονίκη, στη γωνία Αγίας Σοφίας και Φιλίππου, στις αρχές της δεκαετίας του 1930, παίχτηκε το «δράμα» του Διδασκαλείου Θηλέων Θεσσαλονίκης (1927-1930), το σπουδαιότερο, το μεγαλύτερο, αλλά και το γενναιότερο εκπαιδευτικό εγχείρημα της νεότερης ελληνικής εκπαιδευτικής ιστορίας. Ακόμη ψάχνουν οι διάφοροι ιστορικοί να βρουν ανάλογα εγχειρήματα στον ελληνικό και στον ευρωπαϊκό χώρο. Μάταια όμως, ανάλογο δεν υπάρχει. Θυμηθείτε, σπουδαία ήταν και αυτά τα εκπαιδευτικά εγχειρήματα του Βόλου και του Μαρασλείου. Σας ερωτώ όμως: Σε ποια απ' όλα τούτα αγαπήθηκε, λατρεύτηκε περισσότερο ο πρωταγωνιστής δάσκαλος;

Κι όσο θα περνούν τα χρόνια και θα μετράμε τη ζωή μας από το τέλος, τόσο περισσότερο θα δίνουμε αξία και στις πιο απλές στιγμές, στα πιο απλά πράγματα, έχοντας έτσι μια αίσθηση παράτασης, διάρκειας της ζωής, μια αίσθηση παράτασης της πρόσκαιρης, προσωρινής διαδρομής μας, της προσωπικής διαδρομής του καθενός μας.

Σ' αυτές τις απλές στιγμές της καθημερινής εκπαιδευτικής δημιουργίας, έδωσε μεγάλη αξία, μεγάλη σημασία, ο Μίλτος Κουντουράς, στο Διδασκαλείο Θηλέων της Θεσσαλονίκης, κατά την «Ιερή Τριετία 1927-1930». «Και δάσκαλος καλός είναι αυτός που τον ξεπερνούν οι μαθητές του», επανειλάμβανε συχνά προς τις μαθήτριάς του. Η μορφή και ο τρόπος διδασκαλίας του Λέσβιου παιδαγωγού ήταν μουσική πανδαισία. Μια μουσική που είχε τα χαρακτηριστικά αγωνιστικά γνωρίσματα ενός Μίκη Θεοδωράκη και τις συμφωνικές μουσικές και μπαλάντες ενός Μάνου Χατζιδάκη. Έγραφε νότες, διδάσκοντας το τραγούδι μιας ζωής.

Ένας άλλος μεγάλος Έλληνας, ο Νίκος Καζαντζάκης, γράφει στην «Ασκητική» του: «Ερχόμαστε από μια βαθιά νύχτα και καταλήγουμε σ' αυτή. Το μέσο διάστημα το λέμε ζωή. Ας το κάνουμε όσο πιο λαμπρό, όσο πιο φωτεινό γίνεται». Ε, λοιπόν, αυτό το μέσο διάστημα που ο Καζαντζάκης το ονομάζει ζωή, ο Μίλτος Κουντουράς το έκανε λαμπρό, φωτεινό, με τους αγώνες και τις αγωνίες του για μια ελληνική παιδεία, βαθιά ανθρωποκεντρική, στηριγμένη στις παραδόσεις των Ελλήνων κλασικών.

Τούτο το μέσο διάστημα που το λέμε ζωή το μετέλαξε σε φάρο φωτεινό, που μας οδηγεί όλους, μέσα στο πέρασμα των χρόνων, μέσα σ' αυτά τα μονοπάτια της Γέρας, της ιστορίας, της Μυτιλήνης, της άκαυτης βάρου, της ελληνικής μας ιστορίας. Είναι πολύ όμορφο τούτο το νησί, που για πρώτη φορά επισκέπτομαι. Πανέμορφο, με τους πευκώνες του. Και ξέρετε κάτι, φίλοι, τούτα τα πεύκα κρατούν τη μορφή του αγέρα. Ακόμα και αν ο αγέρας δεν είναι εκεί, τα πεύκα κρατούν τη μορφή του. Γι' αυτό λοιπόν σήμερα, εδώ, σε τούτη τη γη, ο Μίλτος Κουντουράς είναι μαζί μας, πλάι μας, με το έργο του, με τα λόγια του, με τη μορφή του, όπως απεικονίζεται στα πεύκα η μορφή του αγέρα. Κάπου εδώ γύρω βρίσκεται, σε τούτη τη γη την ΙΕΡΗ.

Ένας μεγάλος συγγραφέας, ο Τζον Στάνιμπεκ, στο έργο του «Τα Σταφύλια της Οργής», αναφέρει τα παρακάτω: «Η ζωή μας είναι σαν μια παρτίδα σκάκι. Στο τέλος του παιχνιδιού, όλα τα πιόνια, στρατιωτάκια και βασιλιάδες, αξιωματικοί και βασιλίσσες, μπαίνουν μέσα στο κουτί και η παρτίδα τελειώνει, όπως τελειώνει και η ζωή. Αυτό που μένει είναι οι τακτικές και οι κινήσεις. Αυτές τις τακτικές και τις κινήσεις τις παίρνουν οι επόμενοι και συνεχίζουν τις παρτίδες. Το ίδιο συμβαίνει και σήμερα, με τα βιβλία των αγαπητών μου συναδέλφων, μέσα από τα οποία ξεπηδούν οι τακτικές και οι κινήσεις, η πνευματική κληρονομιά, οι παρακαταθήκες του έργου του Μυτιληνιού Δασκάλου του Γένους μας, του Μίλτου Κουντουρά.

Είμαι περήφανος για τους εξακόσιους συναδέλφους μου, εκεί πάνω στη μακρινή Ξάνθη. Στην όμορφη Ξάνθη, την πόλη με τα χίλια χρώματα, την οποία σας καλώ να την επισκεφτείτε, όποτε μπορείτε, όποτε θέλε-

τε. Επαναλαμβάνω ότι είμαι περήφανος για τους συναδέλφους μου, δασκάλες και δασκάλους, που αγάλιασαν την πρώτη έκδοση τούτου του έργου και παραμέρισαν χίλιες δυο αντιπαλότητες και μιξέριες δεκαετιών, απόρροια κομματικών και κάθε λογής ιδεολογικών αντεγκλήσεων, ένωσαν τις δυνάμεις τους και έφεραν τον ομιλούντα στέρεο και δυνατό ψυχικά μπροστά σας. Η δεύτερη έκδοση ξεκινά από τη γη του Θεόφιλου, του Θεόφραστου και του Ελύτη, από τη γη του Μίλτου Κουντουρά και του Στρατή Μυριβήλη. Τώρα από σας εξαρτάται, φίλοι Μυτιληνιοί, η συνέχιση της δεύτερης έκδοσης. Αισθάνομαι την ανάγκη να σας κάνω γνωστό αυτό που γνωστοποίησα και στους Ξανθιώτες συναδέλφους μου. Την αγάπη και τη στήριξή τους δεν πρόκειται ποτέ να την εξαργυρώσω σε κανένα Υπηρεσιακό Συμβούλιο, προς μοριοδότηση της εκπαιδευτικής μου καριέρας. Το βιβλίο μου «Μίλτος Κουντουράς ο Έλληνας» δεν πρόκειται ποτέ να τεθεί στην κρίση οποιουδήποτε Υπηρεσιακού Συμβουλίου. Τελεία. Οι εκπαιδευτικοί καταλαβαίνουν καλά τι θέλω να πω. Ταυτόχρονα όμως, με επιστολή μου προς την υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Μαριέτα Γιαννάκου, συνοδευόμενη από υπεύθυνη δήλωσή μου, γνωστοποιώ ότι παραχωρώ τα συγγραφικά μου δικαιώματα στο «Χαμόγελο του Παιδιού», για οποιονδήποτε αριθμό βιβλίων διαθέσει το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στα ελληνικά σχολεία, στην ελληνική εκπαίδευση όλων των βαθμίδων.

Θέλω επίσης από τα βάθη της καρδιάς μου να σας ευχαριστήσω όλους, τον αξιότιμο δήμαρχο Γέρας, τους ανθρώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, το γιο του Μίλτου Κουντουρά Λίνο, την επίτιμη Διευθύντρια του 3ου Ενιαίου Λυκείου «Μίλτος Κουντουράς» της Νέας Φιλαδέλφειας, τον πρόεδρο του Παγγεραγωγικού Πολιτιστικού Συλλόγου Αθήνας Παναγιώτη Αγιακάτσικα, και φυσικά τις μαθήτριάς του Μίλτου Κουντουρά, για τη στήριξη που μου παρείχαν, αναφορικά με την πρώτη και τη δεύτερη έκδοση του βιβλίου, που προλογίζει ο καθηγητής Χρίστος Τσολάκης. Τον ευχαριστώ και εκείνον. Τούτες τις στιγμές έρχεται στο νου μου η μορφή της αείμνηστης Ξανθιώτισσας ποιήτριας, μαθήτριάς του Μίλτου Κουντουρά, της Κατίνας Βείκου-Σεραμέτη, καθώς και η μορφή της εν ζωή μαθήτριάς του κυρίας Νεφέλης Πατρικίου-Πατεράκη, που με στήριξαν σε τούτη την προσπάθεια.

Κλείνοντας, θα ήθελα να διηγηθώ μια μικρή ιστορία σαν παραμύθι. Κάποτε, πριν από 23 περίπου χρόνια, άκουσα τα πρώτα λόγια: «Ξέρεις, Αναστάσιε, κάποτε στη Θεσσαλονίκη είχαμε και εμείς ένα δάσκαλο... Δεν ήταν όμως σαν τους άλλους, ήταν ξεχωριστός». Τα πρώτα λόγια από τη Βείκου, τη μαθήτριά του. Σήμερα, αποδίδοντας τον οφειλόμενο φόρο τιμής στη μνήμη της, καθώς και στην ιερή μνήμη του δασκάλου της, οφείλω να πω Ναι, ήταν ξεχωριστός, ο πιο σπουδαίος.